

Toestand van de natuur

R.J. BINK, D. BAL, V.M. VAN DEN BERK EN L.J. DRAAIJER, 1994. Toestand van de natuur 2. Uitg. Informatie- en KennisCentrum Natuur, Bos, Landschap en Fauna (IKC-NBLF) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Te bestellen bij het IKC-NBLF, 08370-74800. De kostprijs is f20,-. ISSN 0929-7014.

Op 31 januari werd door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het IKC-NBLF rapport "Toestand van de natuur 2" gepresenteerd. Dit rapport vloeit voort uit de afspraak die gemaakt is in het Natuurbeleidsplan (1990) om regelmatig te rapporteren over de effecten van het natuurbeleid.

Naast een inventarisatie van de huidige situatie zijn in het rapport de veranderingen in de natuur vergeleken met de doelen die in het Natuurbeleidsplan worden nagestreefd.

De konklusie van het rapport is somber: de natuur in Nederland lijkt steeds meer te nivelleren. Algemene soorten worden algemener en karakteristieke soorten steeds zeldzamer. Bij de fauna moeten vooral de sprinkhanen en vissen het ontgelden. De ontwikkeling is ook negatief voor amfibieën, reptielen, korstmossen en paddestoelen. Een deel van de soorten komt in steeds minder gebieden voor en het aantal soorten neemt af. Nog slechter gaat het met vlinders en libellen. Er is sprake van een grote afname in verspreiding en veel soorten verdwijnen.

Behalve naar soorten is ook gekeken naar levensgemeenschappen. Veel belangrijke levensgemeenschappen blijken hun karakteristieke variatie te verliezen. Vrijwel in alle levensgemeenschappen vormt verzuuring en vergassing een groot probleem. Na verdroging is vergassing van de duinen één van de belangrijkste oorzaken van de nivellering van de natuur. De verzuuring en vergassing heeft in de afgelopen decennia tot grote veranderingen geleid bij de fauna. Tal van karakteristieke broedvogels als wulp en nachtzwaluw hebben de duinen verlaten op zoek naar minder vergraste gebieden.

H.W.

Natuurbeschermingsrecht

CH.W. BACKES, 1993. Juridische bescherming van ecologisch waardevolle gebieden. Een rechtsvergelijkende studie over het instrumentarium ter bescherming van ecologisch waardevolle gebieden en habitats in Nederland en Duitsland. Dissertatie Utrecht. Uitg. Tjeenk Willink, Zwolle. ISBN 9027137234. Prijs f97,50.

De titel van dit proefschrift (Staats- en Bestuursrecht, Utrecht) geeft al duidelijk weer waarover het gaat en voor wie het bedoeld is. Behalve voor de juridische freaks onder ons is het vooral een onmisbaar standaardwerk voor diegenen die zich effectiever als "papieren tijgers" voor het natuurbehoud willen inzetten.

De auteur houdt het Natuurbeleidsplan (NBP) tegen het licht en heeft onderzocht of de huidige regelgeving in staat is om aan de doelstellingen van het NBP te voldoen. Voorts haalt hij de Europese regelgeving naar voren en maakt een vergelijking met de Duitse regelgeving op het terrein van natuurbeschermingsrecht.

Niet alleen omdat de auteur in Duitsland woont, maar ook vanwege de grensoverschrijdende problematiek.

Aan het eind van het boek zet Backes in zeventien pagina's uiteen wat verbeterd kan worden aan het natuurbeschermingsrecht. Wellicht worden deze aanbevelingen opgepikt in de Natuurbeschermingsraad, omdat Backes lid is van de juridische commissie van dit orgaan.

In aanvulling op de "aktieboeken voor natuur en milieu" geeft het boek heel wat bruikbare informatie over de Nederlandse en de nieuwe EG-wetgeving (Vogel- en Habitat-richtlijn).

A.S.

Groene geschiedenis

J.L. VAN ZANDEN EN S.W. VERSTEGEN, 1993. Groene geschiedenis van Nederland. Uitg. Het Spectrum, Utrecht. ISBN 9027440034. Prijs f39,90.

In ons land is nog relatief weinig geschreven over de geschiedenis van de ecologie. Een terugblik op het verleden komt men slechts hier en daar tegen in gedenkboeken, zoals bij het tachtigjarig bestaan van Natuurmonumenten. Het is daarom verheugend dat inmiddels een boek verschenen is, waarin de auteurs een historische ontwikkeling schetsen van de ecologische wording en verwording van ons land.

Al lezende wordt het mij duidelijk dat het voor de weinige natuurbeschermers die de vorige eeuw rijk was, een vreselijk tijdperk moet zijn geweest. Zelden werd zoveel natuur omgevormd in kultuurlandschap. Vooral door de introductie van kunstmest aan het eind van de vorige eeuw werden gigantische hoeveelheden "woeste gronden" omgevormd tot agrarisch gebied.

Ook in de duinen werd voortdurend geprobeerd om landbouw en veeteelt te bedrijven. Vooral vanaf de Bataafse Republiek werden pogingen ondernomen de stuivende woeste gronden te bedwingen (zie DUIN 91-1). Helaas voor de boeren werd het een ongelijke strijd op een arme grond tegen het stuivend zand. Succesvoller bleken de pogingen om het stuivend duin vast te leggen met dennenhouten.

Terecht staan de auteurs wat langer stil bij de drinkwaterwinning in de duinen. Deze zegen voor de volksgezondheid heeft een enorme invloed gehad op het ecosysteem van de duinen.

Naast de sombere teneur over de ontginning van de Vaderlandse natuur, komen de auteurs tot de positieve konklusie dat de vervuiling van de directe omgeving is teruggedrongen. Het besef van de moderne mens voor zijn omgeving getuigt van meer respect dan dat van onze overgrootouders.

H.W.

Bosbeleid

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ, 1993. Bosbeleidsplan, regeringsbeslissing. Uitg. Ministerie van LNV. Te bestellen bij de Infotiek van het Ministerie, tel: 070-3792062. Nota Open Bos, 1992. Aangeboden aan de Tweede

Kamer. Kopieën te bestellen bij het Ministerie van LNV, tel: 070-3792992.

Hoewel bos in mijn beleving een onderdeel vormt van de Nederlandse natuur, krijgt bos in ambtelijke en politieke zin toch een aparte status. Dit zal wellicht samenhangen met het feit dat bos altijd werd gezien als een onderdeel van een economische activiteit, de bosbouw. Met het huidige Bosbeleidsplan wordt de bosbouw meer ecologisch ingekleurd en ligt de nadruk minder op exploitatie. Het Bosbeleidsplan vervangt het Meerjarenplan Bosbouw uit 1986. De ruimtelijke gevolgen van het Bosbeleidsplan zijn reeds opgenomen in het eerder verschenen Structuurschema Groene Ruimte.

Het Bosbeleidsplan geeft het bosbeleid van de rijksoverheid weer voor de periode 1994-2020. Als motivatie voor een apart bosbeleidsplan geeft de overheid dat een groeiende behoefte bestaat aan bos in onze maatschappij. In de komende 25 jaar zal dan ook 75.000 ha nieuw bos worden aangelegd, waardoor in de volgende eeuw het Nederlandse bosareaal gegroeid zal zijn tot ruim 400.000 ha.

Wellicht interessanter voor duinbosbouwers is de reeds in 1992 aan de Tweede Kamer aangeboden Nota Open Bos. In deze nota wordt dieper ingegaan op de problemen die ontstaan met de Boswet als een beheerder dennenbos wil kappen in de duinen, zonder te willen voldoen aan de herplantplicht. Op die plaatsen groeien van nature namelijk lang niet altijd bossen.

Op grond van de Boswet is het momenteel alleen mogelijk om in uitzonderlijke gevallen ontheffing te krijgen van de directeur van Staatsbosbeheer voor de herplantplicht. Vanuit de rijksoverheid wordt er nu voor gepleit dat in de struweelzone van de duinen een geleidelijke omvorming van aangelegde naald- of populierbossen naar meer natuurlijk begroeiing geaccepteerd wordt.

H.W.

VEWIN-brochure

MARION DE BOO, 1993. Bloemen houden van water. VEWIN-jaarbrochure grondstoffen 1993. Uitg. VEWIN, Rijswijk. Te bestellen, tel: 070-3953535.

De vorige jaarbrochure van de VEWIN stond in het teken van de waterwinning in de duinen. In feite was deze brochure een reactie op de nota "Duinen voor de wind" van de Stichting Duinbehoud. De jaarbrochure van 1993 gaat wederom over de relatie natuur en waterwinning en wel over de maatregelen die de waterleidingbedrijven nemen in hun beheersgebieden, gericht op natuurbehoud en natuurontwikkeling.

Gekonkludeerd wordt dat waterleidingbedrijven in onder meer diepinfiltratie een middel zien om de verdroging tegen te gaan. Helaas blijkt in de praktijk dat de implementatie van dit goede voornemen nogal eens op problemen stuit. Het meest pregnante voorbeeld is het afblazen van het diepinfiltratieproject Overveen, waar op termijn 12,1 miljoen m³ geïnfilterd had moeten worden ter vervanging van de grondwaterwinning. Nu dit project niet doorgaat zal de verdroging van de Bloemendaalse duinen voorlopig voortgaan. De brochure vormt een weergave van een tweedaags congres dat vorig jaar in Noordwijk is gehouden over dit onderwerp.

H.W.

Duurzaam Noord-Holland

H.P. GALLACHER, J. MOURIK EN H. WIJCKHUISEN (RED.), 1993. Noord-Holland op den duur. Verslag van een symposium op 15 januari 1993. SISWO-publikatie 379. Te bestellen bij het SISWO, tel: 020-5270600. Prijs f15,-.

Door een drietal organisaties werd vorig jaar een symposium georganiseerd, waarin de problematiek woningbouw versus natuur in Noord-Holland centraal stond. De weerslag van dit symposium is terug te vinden in een fraaie bundel.

De bundel wordt gedragen door de theorieën van Marten Bierman, planoloog en medewerker van het SISWO. Zijn motto is: "niet bouwen, maar organiseren". Op een inventieve en constructieve wijze gaat hij het gemakzuchtige denken te lijf van politici die menen dat de oplossing voor de woningnood gevonden wordt in het steeds maar weer bijbouwen in het landelijk gebied.

Omdat de problematiek overal in Nederland geldt (maar natuurlijk bij uitstek in de Randstad), is de bundel ook een eye-opener voor belangstellenden buiten Noord-Holland. Vooral voor lieden die woningbouwplannen in en langs de Nederlandse duinen bestrijden, geeft deze bundel een hoop munitie om op liefhebbers van steen en beton af te vuren.

H.W.

Natuurtuinen

GER LONDO EN JAN DEN HENGST, 1993. Tuin vol wilde planten. Uitg. Terra, Zutphen. ISBN 9062554474. Prijs f69,-.

Wie het komend seizoen eens iets leukers met zijn tuin wilt doen moet vooral dit boek aan-

schaffen. "Tuin vol wilde planten" is niet alleen een praktisch boek, maar ook bijzonder mooi uitgevoerd. In 144 pagina's wordt uiteengezet hoe van zo'n saaie modeltuin een leuke wilde tuin gemaakt kan worden. Ger Londo is niet alleen één van de meest aansprekende botanici van dit moment, hij is ook een autoriteit op het gebied van natuurtuinen en -parken. In 1977 verscheen van zijn hand een inmiddels uitverkochte KNNV-uitgave over dit onderwerp.

Niet alleen vormt het boek een leidraad voor de aankomend heemtuinbezitter, maar ook voor instanties die belast zijn met de groenvoorziening. Gelukkig zijn er steeds meer gemeentelijke groendiensten die het belang van een natuurlijke inrichting van parken en plantsoenen inzien.

Een heemtuin is niet alleen leuk om van inheemse planten te genieten, maar ook aantrekkelijk voor tal van dieren. Voor vlinders, vogels en indien een vijver wordt aangelegd, libellen, salamanders, padden en kikkers stellen een natuurtuin bijzonder op prijs. Uit ervaring weet ik met Londo in mijn hand wat er van een saaie burgermanstuin te maken valt.

H.W.

Onlangs verschenen

VAKGROEP POPULATIEBIOLOGIE RU-LEIDEN, 1993. Meijndel Mededelingen 1993, aflevering 26.

In deze mededelingen van november 1993 staan weer een aantal interessante artikelen over het duingebied Meijndel. Harry van der Hagen opent met een artikel over de begrazing, die sinds 1990 plaats vindt in de Kijfhoek/Bierlap. Na drie jaar grazen wordt ge-

konkludeerd, dat veebegrazing de graslanden weer geschikt maakt voor konijnenbegrazing. Andere bijdragen gaan onder meer over het monitoren van stuifkuilen en de broedvogels van Meijndel in 1992.

LELTZ, G.M., J. VAN GENDEREN EN E.M. NIJSSEN, 1993. Vegetatiekartering Berkheide. Energie- en Watervoorziening Rijnland, Leiden.

In het zomerseizoen van 1989 is de plantengroei in het duingebied Berkheide voor het eerst geheel in kaart gebracht. De kaart verscheen reeds in 1992 en nu is ook het bijbehorende rapport gereed. Voor f25,- is het rapport te bestellen bij de EWR, tel: 071-252911 (dhr. J. Houwaart).

PROVINCIE ZEELAND, 1993. De vegetatie van Noord-Zeeland.

Na "De vegetatie van Midden-Zeeland" en "De vegetatie van Zeeuwsch-Vlaanderen" is nu ook "De vegetatie van Noord-Zeeland" verschenen. Het rapport bevat uitgebreide informatie over landschap, vegetatie en plantensoorten van Schouwen-Duiveland, St. Philipsland en Tholen. Het rapport is te bestellen bij de afdeling voorlichting van de provincie (01180-31400) en kost f19,50.

VAN VOOROEVER TOT POLDERLAND

DE BRUG TUSSEN WETENSCHAP, BELEID EN PRAKTIJK IN RELATIE TOT:

RUIMTELIJKE INRICHTING
NATUURBEHEER
KUSTVERDEDIGING
REKREATIE
DRINKWATERWINNING
STADSECOLOGIE
LANDSCHAP

O.A. VERKENNENDE STUDIES, VISIEONTWIKKELING,
BELEIDSPANNEN, BEHEERSPLANNEN EN EFFECTRAPPORTAGES

POSTBUS 15 2300 AA LEIDEN BEZOEKADRES: STATIONSWEG 10 LEIDEN
TEL 071-131781 FAX 071-124069